

Nogle observationer over sjældne fugle på Disko, Vestgrønland, i 1976-77

REINHARDT MØBJERG KRISTENSEN

(With an English summary: *Observations on some rare birds on Disko Island, West Greenland, 1976-77*)

Publications from the Danish Arctic Station on Disko Island no. 74

INDLEDNING

Siden M. P. Porsild i 1906 oprettede Arktisk Station i Godhavn, har Stationen blandt andet virket som udgangspunkt for adskillige ornithologers observationer (Salomonsen 1950a). Diskos fugleliv må derfor betegnes som særdeles velkendt. Alligevel bliver øen fra tid til anden invaderet af amerikanske og europæiske trækfugle, der ellers ikke normalt optræder på stedet. Således kan nævnes observationer af ubestemte amerikanske sangere fra loranstationen Nipisat, nu nedlagt (pers. kom. Ole Norden Andersen), europæiske vade- og andefugle fra Mudderbugten og den Amerikanske Skærpiiber o.a. arter fra Godhavns området. Forklaringen på disse »fremmede« fugles tilstedeværelse må være Disko øens beliggenhed, lige i grænseområdet mellem Vestisen om foråret og Vestgrønlands åbentvandsområde, hvilket virker som en »fælde« på trækkende fugle fra Amerika, der om foråret er kommet ud af kurs. Se nærmere derom i Salomonsen (1967, fig. på side 163). Dette gælder naturligvis ikke forekomsten af Stor Stormsvaler og Sneugle ved Disko. Forekomsten af Sule og Vindrossel må man betragte som noget specielt for dette århundrede, måske i forbindelse med klimændringen, eller for Sulens vedkommende med fredning. Disse to arter er netop under ekspansion uden for Grønland.

Dr. phil. Finn Salomonsen, Zoologisk Museum, København, takkes for kritisk gennemlæsning af manuskriptet og bestemmelse af Vindrosselen og Fløjlsanden til køn og underart. Desuden ønsker jeg at udtrykke min taknemmelighed til de grønlandere, som har deltaget i indsamlingen af materiale til afhandlingen.

DE OBSERVEREDE ARTER

Stor Stormsvaler *Oceanodroma l. leucorhoa* (Vieillot)

Efter en kraftig storm, som varede fra den 5.-7. okt. 1977, blev der indbragt en lille svale-lignende stormfugl til Arktisk Station. Selvom fuglen var yderst miserabel, kunne den via dens hvide halerod og svagt kløftede hale bestemmes til Stor Stormsvaler. Denne art er tidligere truffet i Disko Bugten (Salomonsen 1967) og endda helt op til Upernavik.

Sule *Morus bassanus* (Linnaeus)

Fra begyndelsen af juni 1977 blev der af lokale fiskere rapporteret om »Svaner« eller om ukendte fugle på størrelse med svaner i Disko Bugten. Disse rygter kulminerede den 6. juli, da Otto Broberg skød en af disse fugle og afleverede den på Arktisk Station. Fuglen var en næsten udfarvet Sule *M. bassanus*. Den var ringmærket med »Museum Natural Reykjavik - Iceland, nr. 15337«. Fuglen blev skudt ved Fortunebay, Disko. At der var tale om en mindre invasion af Suler blev klart, da der hele sommeren igennem blev talt om disse fugle. Den sidste blev set nær Udkiggen, Godhavn, den 7/9 1977. Efter Salomonsen (1967) er der kun før kendt 16 forekomster af Suler på Grønland.

Amerikansk Fløjlsand *Melanitta fusca deglandi* (Bonaparte)

I forårstiden fra 6.-21. juni 1977 blev der flere gange observeret »sorte ænder« i forbindelse med Ederfugle flokke *Somateria mollissima*. Altid i nærheden af Mudderbugten. Den 21/6 1977 blev en gammel han således nedlagt i nærheden af Skansen af P. Wille. Det viste

sig, at fuglen var en Amerikansk Fløjsand *Melanitta fusca deglandi*. Den fløj sammen med en flok Ederfugle (ca. 30 stk.), og der var kun den samme i flokken. Efter Salomonsen (1967) er Amerikansk Fløjsand tidligere set en enkelt gang i Grønland, nemlig ved Nugsuaq Halvøens vestkyst, altså ikke så langt fra Disko.

Sneugle *Nyctea scandiaca* (Linnaeus)

Sneuglen findes kun ynglende i Grønland i den højarktiske region, d.v.s. fra Scoresbysund til Humboldt gletscheren (Nordgrønland). I invasionsår kan man også finde den i Vestgrønland. Året 1977 kan således betegnes som invasionsår for Sneuglen, idet undertegnede har set fuglen flere gange i Godhavns området midt i sommeren 1977. En død Sneugle blev fundet ved Sinigfik den 6/6 1977 og resterne af en skudt fugl ved Udkiggen den 28/7 1977.

Vindrossel *Turdus iliacus iliacus* (Linnaeus)

Efter en kraftig storm fra den 8.-9. november 1976 kunne man i Godhavn og omegn iagttage en mindre flok Vindrosler. Under fouragering kunne man hyppigt se dem optræde ved de varme kilders vegetation. Således observerede undertegnede 8 stk. i Engelskmandens Havn den 15/11 1976 (fig. 1), 3 stk. i Lyngmarksbugten den 20/11 1976. Desuden blev en død Vindrossel fundet i Lyngmarksbugten den 25/11 1976. Denne fugl tilhørte nominatformen *Turdus iliacus iliacus* og er nu overdraget Zool. Museum i København. Det var en han, hvis vingelængde var 118 mm (Salomonsen pers. kom). Alle de iagttagne fugle var stærkt afkræftede, og man må formode, at de alle er døde i løbet af mørkeperioden. Den sidste observation skete den 2/1 1977 i Østerlien. Der var nu kun 2 fugle tilbage, som fouragerede i nærheden af det rindende varme vand.

Vindroslen er aldrig før observeret så langt mod nord i Vestgrønland. Det er sandsynligt, at fuglene er slået ud af kurs ved Island og er kommet direkte over indlandsisen under den kraftige storm 8.-9. nov. 1976. Nominatformen er kun een gang før forekommet i Grønland (Salomonsen 1967), og det var i Østgrønland (Scoresby Sund By).

Amerikansk Skærpiber *Anthus spinoletta rubescens* (Tunstall)

I foråret 1977 blev der hørt syngende Skærpibere flere gange nær selve Godhavn. Alligevel var det meget overraskende, da en af Stationens gæster, dr. S. R. J. Woodell, fandt en Skærpiberrede i juli måned. Han har selv meddelt om fundet (Woodell 1979). Den Amerikanske Skærpiber er kun een gang før med sikkerhed fundet ynglende i Grønland, den 15. juli 1826 (Holbøll 1842-43). Mærkeligt nok var hans lokalitet også Godhavn. Forekomster af fuglene under træer er ret almindelig langs vestkysten (Salomonsen 1967). Således sås også enkelte trækkende Skærpibere (2 stk.) omkring Arktisk Station den 1.-2. sept. 1977 og 3 stk. ved Nipisat den 10/8 1977.

DISKUSSION

Vinteren 1976-77 var usandsynlig mild i hele Vestgrønland. Således nåede havisen ikke at lægge sig konstant i Disko Bugten, helt unormalt høje temperaturer blev målt fra midt i december til midt i januar. For eksempel blev der ved Arktisk Station i Godhavn målt + 9°C kl. 12.00 den 10/1 1977. Dette er måske forklaringen på, at Vindroslerne kunne klare sig i Godhavn (69° 15'N, 53° 34'V) indtil den 2/1 1977. En anden forklaring kan måske være, at de stadig kunne søge føde ved de varme kilder, hvor der hele året findes et rigt insektliv.

Invasionen af Vindrosler i Godhavns området bør ses i sammenhæng med den kendsgerning, at fuglen er set ynglende i Sydgrønland af Gensbøl (Salomonsen 1967). Det er nærliggende at drage paralleller til ekspansionen af Sjaggere *Turdus pilaris* (Linnaeus) i Grønland. Optakten til denne ekspansion skete under en masseinvasion i vinteren 1937 (Salomonsen 1950b). Spændende er det, om Vindroslen igen er blevet ynglefugl i Grønland.

Foråret 1977 var præget af usandsynligt mange føhnstorme, og allerede den 28/4 1977 var der permanent tøjvej. Sommeren blev usædvanlig solrig og tør. Skærpiberen kunne ikke have valgt et bedre år til at yngle på Disko igen efter 150 års udeblivelse.

Tilstedeværelsen af Suler ud for Diskos kyster skyldes sikkert ikke så meget det milde forår og den varme sommer, som den kendsgerning, at Sulen i det hele taget er under ekspansion langs hele Vestgrønlands kyst. Så-

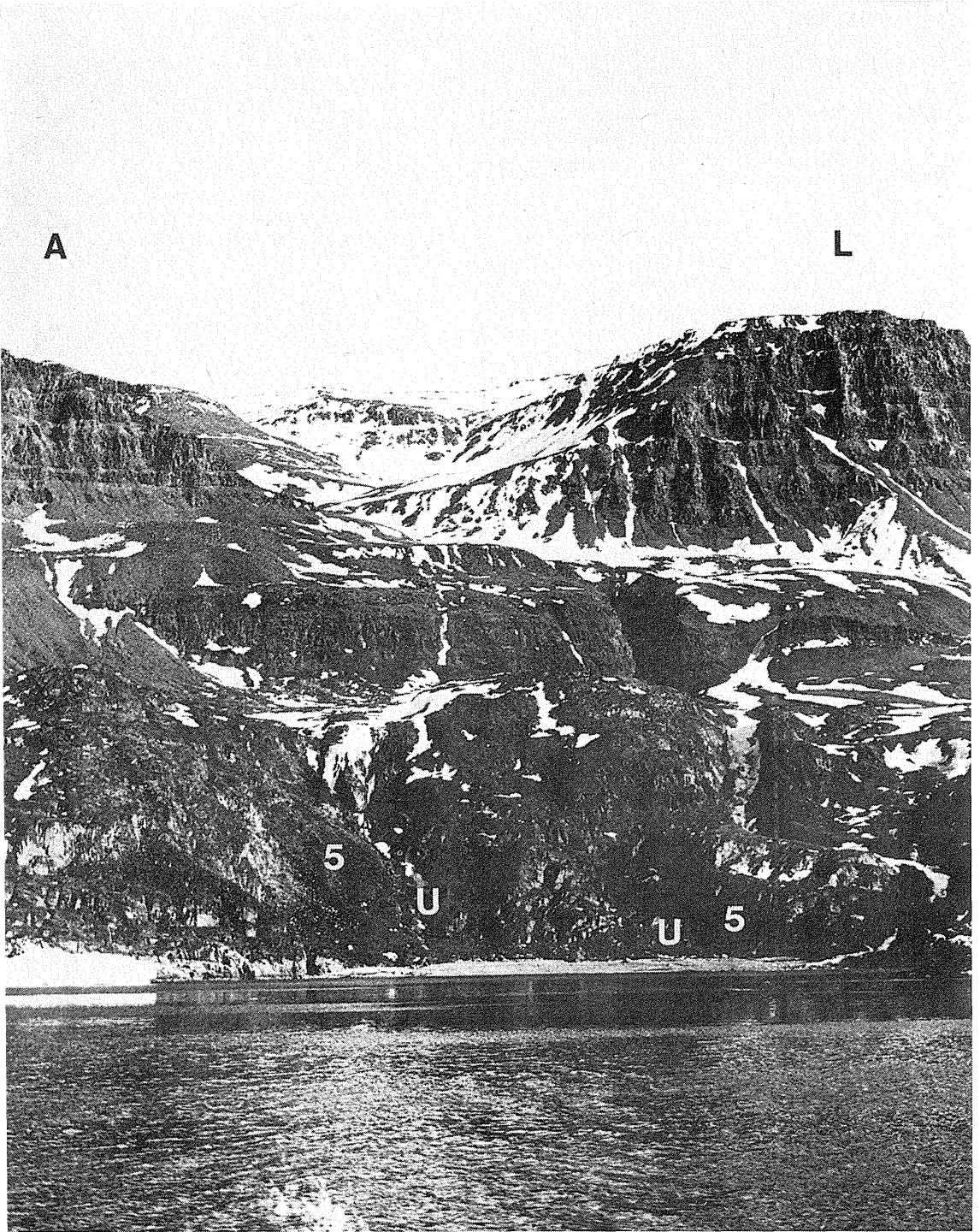

Fig. 1. Engelskmandens Havn, Vindroslernes yndlingslokalitet i vinteren 1976-77. Billedet er taget efter en føhnstorm; derfor er der ingen sne på Lyngmarksfjeldet (L) og Apostelfjeldet (A). Vindroslerne blev iagttaget fouragerende i pilekrattet (5). U = unartoq (varm kilde). Foto: I. Carlsson.
The habitat of the Redwings Turdus iliacus on Disko Island.

ledes rapporteres der også om Suler i nærheden af olieplatformen ud for Holsteinsborg. Årsagen til denne ekspansion skyldes uden tvivl, at fuglen er blevet fredet på ynglepladserne, hvorefter den er tiltaget stærkt.

Tilstedeværelsen af Amerikansk Fløjlsand ved Mudderbugten er højst usædvanlig, men fuglene behøver kun at være strejfgæster. Stor Stormsvale er før rapporteret fra Disko Bugten om efteråret, men ligeledes efter en storm. Sneuglen er en typisk invasionsfugl og kan tit træffes langs hele Vestkysten. Sneuglens tilstedeværelse har absolut intet med den milde arktiske sommer i 1977 at gøre, derimod med lemmingernes svigten indenfor yngleområdet.

Der er ud fra de 6 observerede arter absolut ingen grund til at drage forhastede slutninger om årsagen til fuglenes tilstedeværelse på Disko, såsom en evt. klimaforandring på vej i Vestgrønland. Blot kan det konstateres, at der i Godhavn området aldrig før er blevet jagttaget så mange sjældne fugle på et år hverken af udsendte eller af grønlandere.

ENGLISH SUMMARY

Some observations of rare birds on Disko Island, West Greenland

The purpose of the investigation was to put the occurrence of rare birds on Disko Island in connection with meteorological data as heavy storms, a mild winter (1976-77) and a warm summer (1977). This could be realized as birds on Disko Island are well known (Salomonsen 1950a, 1967).

The investigation was made from Nov. 9th 1976 to Oct. 10th 1977, and in this period several unusual birds were observed or collected in the Godhavn area. This fact could be due to the mild winter and the warm summer. The following species were observed:

Leach's Petrel *Oceanodroma l. leucorrhoa*

On Oct. 7th 1977 one specimen was brought to Arctic Station after a heavy storm which lasted from Oct. 5th-7th 1977. Leach's Petrel has been found previously in Disko Bay area after a storm (Salomonsen 1967).

Gannet *Morus bassanus*

From early June to Sept. 7th 1977 several Gannets were seen by Greenlandic fishermen in the Disko Bay. On July 6th a Gannet was shot and delivered to Arctic Station. The bird had been ringed in Iceland. On Sept. 7th 1977 the author saw an adult bird near Udkiggen, Godhavn. After Salomonsen (1967) the Gannet is increasing in Greenland.

American Velvet Scoter *Melanitta fusca deglandi*

In spring from June 6th-21st 1977 Velvet Scoters were seen in connection with flocks of Eiders near Skansen and Mudderbugten. One specimen was shot on June 21st 1977. It was an adult male of the subspecies *deglandi*.

Snowy Owl *Nyctea scandiaca*

The year 1977 was a year of invasion for the Snowy Owl on Disko Island. Two were found dead. One near Sinigfik June 6th 1977 and one near Udkiggen July 28th 1977.

European Redwing *Turdus iliacus iliacus*

After a heavy storm from Nov. 8th-9th 1976 a flock of Redwings was seen in the Godhavn area. Often foraging in connection with »warm springs« as in Engelskmandens Havn (Nov. 15th), Lyngmarksbugten (Nov. 20th) and Østerlien (Jan. 2nd 1977). One specimen was found dead in Lyngmarksbugten Nov. 25th 1976. It was a male belonging to the nominate form *T. iliacus iliacus*. After Salomonsen (1967) this subspecies was only seen once before, namely in Scoresby Sund.

American Water Pipit *Anthus spinoletta rubescens*

During springtime the author several times heard a male singing. Indeed, Dr. S. R. Woodell found a nest belonging to the American Water Pipit (cf. Woodell 1978). In autumn two specimens were seen just around the Arctic Station (Sept. 1st-2nd 1977), and three specimens in Nipisat (Aug. 10th).

LITTERATUR

- Holbøll, G. 1842-43: Ornithologiske Bidrag til den grønlandske Fauna. Naturhist. Tidsskrift 4, p. 361-457.
- Salomonsen, F. 1950a: Grønlands Fugle I-III. Munksgaard - København.
- Salomonsen, F. 1950b: The Immigration and Breeding of Fieldfare (*Turdus pilaris* L.) in Greenland. Proc. of the tenth Internat. Ornith. Congress Uppsala 1950.
- Salomonsen, F. 1967: Fuglene på Grønland - Rhodos, København.
- Woodell, S. R. J. 1979: Nesting of the American Water Pipit (*Anthus spinoletta rubescens* (Tunstall)) at Godhavn, W. Greenland. — Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 73, 177-179.

Manuskriptet modtaget 19. januar 1978.

Forfatterens adresse:
Arktisk Station, 3953 Godhavn.